

Co je čas

Co je vlastně čas? Kdo to může snadno a krátce vysvětlit? Kdo jej může pochopit svými myšlenkami, aby pak vyjádřil slovy? *)

Vím to, když se mne na něj nikdo netáže; mám-li to však někomu vysvětlit, nevím. Přece však mohu tvrdit zcela určitě: „Nebyl by minulý čas, kdyby nic nemíjelo, nebyl by budoucí, kdyby nic nepřicházelo, nebyl by přítomný, kdyby nic netrvalo.“

Jestliže je budoucí i minulý čas, chci vědět také kde je. Ať jsou tedy kdekoliv a ať jsou čímkoliv, jsou jenom jako přítomné. Ovšem, mluví-li se o minulém dle pravdy, vybavují se z paměti ne věci samy, jež zanikly, nýbrž slova vzniklá z představ věcí; věci totiž postřehnuté smysly vtiskly do duše představy jako své stopy.

Tak náleží mé dětství, jež uplynulo minulosti, která již není; vzpomínám-li však na ně a vypravuji o něm, vidím jeho obraz v přítomnosti, poněvadž dlí dosud v mé paměti.

Správněji snad by se mělo říci: Jsou tři časy, totiž přítomný čas s hledem k minulosti, přítomný čas, s hledem k přítomnosti a přítomný čas s hledem k budoucnosti. Tyto tři věci vidím ve své duši; jinde je nevidím. Přítomná s hledem k minulosti je *paměť*, přítomná s hledem k přítomnosti je *nazírání*, přítomná s hledem k budoucnosti je *očekávání*.

Čas měříme duchem... Chci zpívat známou píseň. Než začnu, vztahuje se mé očekávání na celou píseň. Jakmile jsem začal, tolik utkvívá v mé paměti, kolik jsem takřka poslal do minulosti, a celá má činnost může být nazvána vzpomínkou s hledem k tomu co jsem zpíval, a očekáváním s hledem k tomu co mám zpívat. Čím více se to děje, tím více ubývá očekávání a přibývá paměti, až se celé očekávání stráví, poněvadž celý skončený děj přejde v paměť.

A co se praví o celé písni, to lze říci o jednotlivých částech a slabikách; totéž i při ději delším, jehož částí byla třeba ta píseň. To lze říci i o celém životě lidském, jehož části tvoří veškeré skutky člověka. To konečně o věku celého lidstva, jehož částmi jsou všechny životy jednotlivců.

Aurelius Augustinus
Vyznání, Kniha jedenáctá

Očekávání

sgraffito 180x300

V.Klička 1972

*) definice fyzikální: neprostorové lineární kontinuum, v němž se události stávají ve zjevně nevratném pořadí